

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 27.11.2013
SWD(2013) 479 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΠΤΩΣΕΩΝ

που συνοδεύει το έγγραφο

Πρόταση μέτρων

**για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος
παράστασης του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη**

{COM(2013) 821 final}

{SWD(2013) 478 final}

{SWD(2013) 500 final}

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

που συνοδεύει το έγγραφο

Πρόταση μέτρων

για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη

1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Γενικά προβλήματα

1. Δεν υπάρχει επαρκής προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων, λόγω ανεπαρκούς κατοχύρωσης της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας στην ΕΕ. Η ύπαρξη κοινών ελάχιστων προτύπων στο άρθρο 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «Χάρτης») και στο άρθρο 6 παράγραφος 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (εφεξής «ΕΣΔΑ») φαίνεται να μην επαρκεί για την κατοχύρωση αυτής της αρχής στην πράξη. Από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής «ΕΔΔΑ») προκύπτει ότι η εν λόγω αρχή παραβιάζεται συστηματικά και επανειλημμένα. Το τεκμήριο αθωότητας αποτελεί βασική αρχή που συμπληρώνει τα άλλα δικονομικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ήδη καλύπτονται από το δίκαιο της Ένωσης. Ο γενικός στόχος του είναι να εξασφαλίσει το δικαίωμα δίκαιης ποινικής δίκης. Δεν υπάρχει δίκαιη ποινική δίκη όταν δεν τηρείται το τεκμήριο αθωότητας.
2. Η ανεπαρκής προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων οδηγεί σε ανεπαρκή αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών ως προς την ποιότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε άλλα κράτη μέλη. Τούτο παρακωλύει την ομαλή λειτουργία της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και της δικαστικής συνεργασίας.

Ειδικά προβλήματα:

1. Ανεπαρκής προστασία έναντι των **δημοσίων αναφορών περί ενοχής από αρχές επιβολής του νόμου και δικαστικές αρχές** πριν από την καταδίκη. Ενίοτε οι αρχές, σε δηλώσεις τους ή σε επίσημες αποφάσεις, αναφέρουν υπόπτους ή κατηγορουμένους ως ενόχους αξιόποινης πράξης πριν από την οριστική δικαστική απόφαση.
2. Ανεπαρκής κατοχύρωση της αρχής ότι **η εισαγγελική αρχή φέρει το βάρος της απόδειξης και ότι οιαδήποτε αμφιβολία περί ενοχής του κατηγορουμένου είναι προς όφελός του**· ιδιαίτερα η ανεπαρκής προστασία στην πράξη σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το βάρος της απόδειξης μετατίθεται προς την υπεράσπιση.
3. Ανεπαρκής προστασία του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος μη συνεργασίας και του δικαιώματος σιωπής. Στα νομικά συστήματα ορισμένων κρατών μελών είναι δυνατόν η άσκηση των δικαιωμάτων μη αυτοενοχοποίησης, μη συνεργασίας και σιωπής να

χρησιμοποιηθεί ως απόδειξη κατά του υπόπτου ή κατηγορουμένου· συχνά δεν υφίστανται αποτελεσματικά και αποτρεπτικά μέσα ένδικης προστασίας σε περίπτωση παραβιάσεων.

4. Ανεπαρκής κατοχύρωση του **δικαιώματος παράστασης στη δίκη**¹- δικαστική ή άλλη απόφαση που θα μπορούσε να οδηγήσει σε στέρηση της ελευθερίας απαιτεί την παρουσία του κατηγορουμένου. Δεν έχουν όλα τα κράτη μέλη κατάλληλα μέσα ένδικης προστασίας για την περίπτωση παραβιάσεων.

Ομάδα ατόμων που επηρεάζονται

Δυνητικά επηρεάζονται όλοι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι σε ποινικές διαδικασίες στην ΕΕ. Περίπου 10 εκατομμύρια ποινικές διαδικασίες διεξάγονται εντός της ΕΕ κάθε χρόνο. Το ΕΔΔΑ, μεταξύ 1.1.2007 και 31.12.2012, διαπίστωσε την παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας σε 26 συνολικά υποθέσεις που αφορούσαν 10 κράτη μέλη της ΕΕ.

Γιατί είναι αναγκαία η δημόσια παρέμβαση;

Η ανεπαρκής, σήμερα, προστασία ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας επηρεάζει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστικών αρχών και, επομένως, την ομαλή λειτουργία του ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης. Οι αρχές και οι μηχανισμοί του ΕΔΔΑ δεν έχουν επιτρέψει τον επαρκή προστασία στην πράξη, όπως καταδεικνύεται από τη νομολογία του ΕΔΔΑ. Περαιτέρω αλλαγές με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν είναι πιθανές στο εγγύς μέλλον.

Αν η ΕΕ αναλάβει νομοθετική δράση, όλο το φάσμα των ενωσιακών μηχανισμών έννομης προστασίας σύμφωνα με τη Συνθήκη θα είναι διαθέσιμο για να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη συμμορφώνονται με το δικαίωμα στο τεκμήριο αθωότητας που κατοχυρώνεται στη νομοθεσία της ΕΕ. Ορισμένες αλλαγές στη νομοθεσία ορισμένων κρατών μελών κρίνονται αναγκαίες, με πλήρη σεβασμό, ωστόσο, των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δικαστικών αρχών: Ακριβώς λόγω της σημασίας του τεκμηρίου αθωότητας για την ομαλή λειτουργία του ευρωπαϊκού χώρου ποινικής δικαιοσύνης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή, στο πρόγραμμα της Στοκχόλμης², να εξετάσει το ζήτημα του τεκμηρίου αθωότητας.

Κυκλοφορία προσώπων: Τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες εκτός της χώρας προέλευσης πρέπει να είναι βέβαιο ότι προστατεύονται από ένα ευρωπαϊκό γενικό δικαίωμα στο τεκμήριο αθωότητας. Ο Χάρτης περιλαμβάνει το δικαίωμα αυτό· εν τούτοις, επίκληση του Χάρτη μπορεί να γίνει μόνο σε συγκεκριμένη υπόθεση, εφόσον το ζήτημα άπτεται της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ από το κράτος μέλος.

Όρια του ΕΔΔΑ: Το ΕΔΔΑ από μόνο του δεν μπορεί να εξασφαλίσει την κατάλληλη προστασία. Ορισμένες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας δεν εξετάστηκαν πρόσφατα ή εκτενώς από το ΕΔΔΑ (π.χ. οι ακριβείς συνέπειες και τα μέσα ένδικης προστασίας σε περίπτωση παραβίασης). Η διαδικασία προσφυγής στο ΕΔΔΑ δεν είναι ικανοποιητική, διότι λαμβάνει χώρα μόνον εκ των υστέρων, αφού εξαντληθούν όλα τα εσωτερικά ένδικα μέσα, και επιπλέον παρατηρείται σημαντική συσσώρευση υποθέσεων εν αναμονή εκδίκασης.

¹ Εκτός από ορισμένες σαφώς προσδιορισμένες εξαιρέσεις («ερήμην αποφάσεις»).

² ΕΕ C 115 της 4.5.2010, σ. 1.

3. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ

Οι γενικοί στόχοι είναι οι εξής:

- (1) διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών δικονομικών δικαιωμάτων στην ποινική διαδικασία·
- (2) ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και, συνεπώς, βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας.

Οι ειδικοί στόχοι είναι να διασφαλιστεί ότι:

- (3) οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, μέχρι αποδείξεως της ενοχής τους σύμφωνα με το νόμο, και αντιμετωπίζονται ως αθώοι από τις δικαστικές αρχές των κρατών μελών·
- (4) οι αρχές που χειρίζονται τη δικαστική συνεργασία και συμμετέχουν στην εκτέλεση ποινικής κύρωσης, μέτρου έρευνας ή ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που έχει εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος είναι βέβαιες ότι η υποκείμενη απόφαση ελήφθη στο αρχικό κράτος μέλος με πλήρη σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας.

Οι επιχειρησιακοί στόχοι είναι να διασφαλιστεί ότι:

- (5) κανείς ύποπτος ή κατηγορούμενος δεν αναφέρεται ως ένοχος από τις δικαστικές αρχές πριν από την οριστική απόφαση·
- (6) η εισαγγελική αρχή φέρει το βάρος της απόδειξης της ενοχής του υπόπτου ή κατηγορουμένου και κάθε αμφιβολία είναι προς όφελός του·
- (7) το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης των υπόπτων ή κατηγορουμένων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος μη συνεργασίας και σιωπής, προστατεύονται επαρκώς σε κάθε φάση της διαδικασίας·
- (8) η απόφαση εκδίδεται παρουσία του κατηγορουμένου, εκτός από συγκεκριμένες περιπτώσεις («ερήμην αποφάσεις»).

4. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελήφθησαν υπόψη τέσσερις εναλλακτικές επιλογές:

- (9) Επιλογή 1 — Διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης — καμία δράση σε επίπεδο ΕΕ.
- (10) Επιλογή 2 – Μη νομοθετική επιλογή: εκπόνηση κατευθυντήριων γραμμών και σχεδιασμός κατάρτισης σε θέματα ορθής πρακτικής, ανταλλαγή πληροφοριών για ενδεχόμενες βέλτιστες πρακτικές και καλύτερη παρακολούθηση.
- (11) Επιλογή 3 — δύο νομοθετικές επιλογές:
 - (a) Επιλογή 3α) — **Οδηγία** για τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων που να επιβεβαιώνουν το κεκτημένο του ΕΔΔΑ σε ό,τι αφορά κάθε ένα από τα ειδικά προβλήματα και τον καθορισμό των κατάλληλων, αποτελεσματικών μέσων ένδικης προστασίας σε περίπτωση παραβίασης.
 - (b) Επιλογή 3β) — **Οδηγία**, όπως και βάσει της επιλογής 3α), αλλά για τον καθορισμό ελάχιστων κανόνων που προβλέπουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας από το κεκτημένο του ΕΔΔΑ (εκτός της απουσίας δημόσιας αναφοράς περί ενοχής από τις δικαστικές αρχές, όταν δεν είναι δυνατή η κατοχύρωση πέραν της αρχής του ΕΔΔΑ) με περιορισμό, ή ακόμη και αποκλεισμό, των εξαιρέσεων από τις γενικές αρχές.

5. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

5.1. Αποτελεσματικότητα στην επίτευξη των στόχων πολιτικής

- (12) Επιλογή 1 — το επίπεδο προστασίας παραμένει το ίδιο, καμία βελτίωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.
- (13) Επιλογή 2 — χαμηλό κίνητρο για τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα, δεδομένης της απουσίας νομοθετικής διάταξης.
- (14) Επιλογές 3α) και 3β)
- (a) Μεγαλύτερη αμοιβαία εμπιστοσύνη μέσω κοινών ελάχιστων προτύπων· μικρότερες καθυστερήσεις στη δικαστική συνεργασία, μειωμένα έξοδα από καθυστερήσεις, διακοπές της διαδικασίας, επανεκδικάσεις και ένδικα μέσα· με την επιλογή 3β) η αμοιβαία εμπιστοσύνη ενισχύεται ακόμη περισσότερο.
 - (b) Η νομοθετική επιλογή είναι εκτελεστή, σε αντίθεση με τις μη νομοθετικές επιλογές ή τη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης.
 - (c) Οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι επωφελούνται από τα ελάχιστα πρότυπα αναφορικά με το τεκμήριο αθωότητας και θα επωφελούντο από τα κατάλληλα μέσα ένδικης προστασίας· με την επιλογή 3β) οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι επωφελούνται από υψηλότερα ελάχιστα πρότυπα.
 - (d) Αποτελεσματικός μηχανισμός έννομης προστασίας κατά των κρατών μελών σε περίπτωση παραβιάσεων.
 - (e) Λιγότερες περιπτώσεις κακοδικίας και, συνεπώς, όχι μόνο βελτίωση του γενικού αισθήματος δικαιοσύνης των υπόπτων ή κατηγορουμένων, των θυμάτων, των δικαστικών αρχών, των δικηγόρων υπεράσπισης και του ευρέος κοινού, αλλά και μείωση του κόστους που απορρέει από την ανεπαρκή προστασία του δικαιώματος αυτού για τα κράτη μέλη (κόστος των εσωτερικών ενδίκων μέσων).

5.2. Κοινωνικές επιπτώσεις και θεμελιώδη δικαιώματα

- (15) Επιλογή 1 — καμία βελτίωση.
- (16) Επιλογή 2 — πιθανή μεταβλητή βελτίωση, διαφορετική ανάλογα με το κράτος μέλος, λόγω μη εκτελεστότητας.
- (17) Επιλογές 3α) και 3β)
- (a) Αυξημένη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων μέσω της περαιτέρω διασαφήνισης του άρθρου 48 του Χάρτη.
 - (b) Σταδιακή αλλαγή νοοτροπίας στις εισαγγελικές και δικαστικές αρχές σχετικά με τον σεβασμό του δικαιώματος στο τεκμήριο αθωότητας.
 - (c) Ενδεχόμενη μη τήρηση των αρχών της αναλογικότητας και της επικουρικότητας, εάν εφαρμοστούν όλες οι πτυχές της επιλογής 3α) και 3β).
 - (d) Κίνδυνος κωδικοποίησης της νομολογίας του ΕΔΔΑ, η οποία εξελίσσεται συνεχώς, μέσω μίας δεσμευτικής νομικής πράξης της ΕΕ. Εάν η νομολογία εξελιχθεί προς την κατεύθυνση της ισχυρότερης προστασίας, μία δεσμευτική οδηγία που καθιερώνει το τρέχον επίπεδο προστασίας δεν θα είναι πλέον επίκαιρη.

- (e) Με την επιλογή 3β), ενδέχεται να υπάρξουν δυσμενείς επιπτώσεις στην απονομή δικαιοσύνης, δεδομένου ότι τα δικαιώματα των πολιτών θα ενισχυθούν σε τέτοιο βαθμό, που θα μπορούσε να βλάψει την αποτελεσματικότητα της έρευνας και της δίωξης.

5.3. Επιπτώσεις στην έννομη τάξη των κρατών μελών

- (18) Επιλογή 1 - οι αποκλίσεις μεταξύ των νομικών συστημάτων των κρατών μελών θα παραμείνουν, καθώς δεν εξακολουθούν να εξελίσσονται βάσει αυστηρά εθνικών κατευθύνσεων.
- (19) Επιλογή 2 - προβλέπονται - περιορισμένες - μη νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, δεδομένου ότι θα επαφίενται στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών νομοθετών.
- (20) Επιλογές 3α) και 3β): Αρκετά κράτη μέλη θα χρειαστεί να τροποποιήσουν τη νομοθεσία τους, ανάλογα με το συγκεκριμένο πρόβλημα.

5.4. Οικονομικές επιπτώσεις³

- (21) Επιλογή 1 — καμία άμεση οικονομική επιβάρυνση, αλλά ούτε και καμία μείωση του τρέχοντος κόστους των διαδικασιών του (ΕΔΔΑ) και των δαπανών από εθνικές προσφυγές, επανεκδικάσεις, χρηματικές αποζημιώσεις λόγω παραβίασης του δικαιώματος των υπόπτων στο τεκμήριο αθωότητας.
- (22) Επιλογή 2 — κόστος για εργαστήρια, κατάρτιση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, το οποίο εκτιμάται σε κάτω από **8 εκατομμύρια ευρώ ετησίως για κάθε μία από τις πτυχές** του τεκμηρίου αθωότητας, πλην της σύνταξης κατευθυντήριων γραμμών (εφάπαξ κόστος 47.520 ευρώ). Εάν εφαρμοστεί και για τις τέσσερις πτυχές, το υψηλό επίπεδο συνεργειών θα μπορούσε να μειώσει το συνολικό κόστος.
- (23) Επιλογή 3α) — μακροπρόθεσμα, οι παρακάτω κατ'εκτίμηση οικονομικές επιπτώσεις θα μειωθούν σταδιακά, καθώς το δικαίωμα θα γίνεται πιο σεβαστό, περιορίζοντας έτσι τη χρήση των μέσων ένδικης προστασίας. Θα μπορούσαν να υπάρχουν δαπάνες κατάρτισης για συνηγόρους υπεράσπισης και αστυνομικό και δικαστικό προσωπικό. Οι εκτιμώμενες δαπάνες κατωτέρω είναι ετήσιες και αφορούν το σύνολο των κρατών μελών.
- (a) Απουσία δημοσίων αναφορών περί ενοχής — κόστος για ένα πρόσθετο μέσο ένδικης προστασίας (επανεκδίκαση) για όλα τα κράτη μέλη, πλην Αυστρίας, Φινλανδίας, Λιθουανίας, Πολωνίας και Σουηδίας: 240.000 ευρώ. Καμία ουσιαστική δαπάνη για άλλα μέσα ένδικης προστασίας (εξαίρεση του δικαστή, δικαίωμα αποζημίωσης).
- (b) Βάρος της απόδειξης φέρει η εισαγγελική αρχή / αμφιβολίες περί ενοχής υπέρ του κατηγορουμένου — κόστος για ένα πρόσθετο μέσο ένδικης προστασίας (επανεκδίκαση) για όλα τα κράτη μέλη, πλην Αυστρίας, Γαλλίας και ΗΒ: μεταξύ 92.000 και 920.000 ευρώ.
- (c) Δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος μη συνεργασίας και σιωπής — εάν το μέσο ένδικης προστασίας είναι η επανεκδίκαση (ισχύει σήμερα μόνο σε Αυστρία, Φινλανδία, Γαλλία και

³ Σε σχέση με τις επιλογές πολιτικής 3α) και 3β), θα υπήρχε μια πρόσθετη δαπάνη, η οποία εκτιμάται σε **1,3 εκατ. ευρώ** ετησίως και προκύπτει από το σύστημα παρακολούθησης που θα εφαρμοστεί στα κράτη μέλη εν όψει της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων και συλλογής των σχετικών δεδομένων.

Ουγγαρία): κόστος μεταξύ 98.000 και 980.000 ευρώ· εάν το μέσο ένδικης προστασίας είναι το μη παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώνονται κατά παράβαση του δικαιώματος αυτού, το κόστος θα συνίστατο στην αύξηση των διωκτικών ενεργειών σε Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρο, Εσθονία, Ισπανία, Κροατία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Λετονία, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Σουηδία (εκτιμάται μεταξύ 7.500 και 75.000 ευρώ).

- (d) Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του — κόστος του επιπλέον μέσου ένδικης προστασίας (επανεκδίκαση) για: Βέλγιο, Βουλγαρία, Ουγγαρία και Λετονία: 523.000 ευρώ.

(24) Επιλογή 3β)

- (a) Απουσία δημοσίων αναφορών περί ενοχής — ισχύει ό,τι και με την επιλογή 3α).
- (b) Βάρος της απόδειξης φέρει η εισαγγελική αρχή / κάθε αμφιβολίας περί ενοχής υπέρ του κατηγορουμένου: — αύξηση των διωκτικών ενεργειών στα κράτη μέλη στα οποία το βάρος της απόδειξης μπορεί σήμερα να αντιστραφεί (δεδομένου ότι αυτές οι περιπτώσεις θα ήταν περιορισμένες με την επιλογή 3β): Βέλγιο, Κροατία, Γαλλία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Το πιθανό σενάριο εκτιμά το κόστος σε 2,9 εκατ. ευρώ.
- (c) Δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης, δικαίωμα μη συνεργασίας και σιωπής — αύξηση των διωκτικών ενεργειών στα κράτη μέλη όπου το δικαίωμα αυτό δεν είναι απόλυτο (το σύστημα αυτό θα καταργηθεί εάν επιλεγεί το 3β) σε: Βέλγιο, Κύπρο, ΗΒ, Φινλανδία, Γαλλία, Ιρλανδία, Λετονία, Κάτω Χώρες και Σουηδία). Το πιθανό σενάριο εκτιμά το κόστος σε 27 εκατ. ευρώ.
- (d) Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του — θα απαιτηθούν πρόσθετοι αστυνομικοί πόροι ώστε να διασφαλίζεται ότι ο ύποπτος ή κατηγορούμενος θα αχθεί ενώπιον του δικαστηρίου (η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει την ερήμην δίκη) σε όλα τα κράτη μέλη πλην Κύπρου, Ιρλανδίας και Γερμανίας. Το εξοικονομούμενο κόστος θα αφορούσε όλες τις ενδεχόμενες επανεκδικάσεις (εάν όλα τα πρόσωπα είναι παρόντα στη δίκη, η δίκη δεν διεξάγεται ερήμην του κατηγορουμένου και δεν χρειάζεται επανεκδίκαση). Το συνολικό κόστος εκτιμάται μεταξύ 5,5 εκατ. ευρώ και 22 εκατ. ευρώ.

6. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

Η προτιμώμενη επιλογή είναι ένας συνδυασμός **τμημάτων των επιλογών 2, 3α) και 3β)**. **Σέβεται πλήρως τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας**, προτείνοντας **διαφοροποιημένο επίπεδο παρέμβασης της ΕΕ** για κάθε πτυχή του τεκμηρίου της αθωότητας, με βάση διάφορους παράγοντες: (i) επιπτώσεις στην ομαλή λειτουργία των πράξεων αμοιβαίας αναγνώρισης: ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται σε εκείνες τις πτυχές που γεννούν συγκεκριμένα και απτά δικαιώματα για τους πολίτες — παρά στις γενικές αρχές της ποινικής δικονομίας· (ii) απαιτείται ισχυρότερη παρέμβαση της ΕΕ όσον αφορά τις πτυχές που δεν προστατεύονται επαρκώς από τις εθνικές νομοθεσίες, καθώς και όταν τα προβλήματα υπερβαίνουν την πρακτική εφαρμογή των εν λόγω νομοθεσιών· (iii) απαιτείται εντονότερη παρέμβαση της ΕΕ σχετικά με τις πτυχές εκείνες για τις οποίες η νομολογία του ΕΔΔΑ δεν παρέχει πρότυπο αρκετά υψηλού επιπέδου για τον κοινό χώρο ποινικής δικαιοσύνης.

- (25) Απουσία δημοσίων αναφορών περί ενοχής — επιλογή 3α), αλλά χωρίς συγκεκριμένο μέσο ένδικης προστασίας, δεδομένου ότι η νομοθετική κατάσταση στα κράτη μέλη είναι αποδεκτή και ότι αυτή η πτυχή συνδέεται σε μικρότερο βαθμό με τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Δικαιοσύνης.
- (26) Βάρος απόδειξης και αμφιβολίες περί ενοχής υπέρ του κατηγορουμένου — επιλογή 3α), αλλά χωρίς συγκεκριμένο μέσο ένδικης προστασίας, δεδομένου ότι ήδη προστατεύονται επαρκώς στη νομοθεσία των κρατών μελών.
- (27) Δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης, δικαίωμα μη συνεργασίας και σιωπής — συνδυασμός των επιλογών 3α) και 3β):
- κατοχύρωση των γενικών αρχών που απορρέουν από τη νομολογία του ΕΔΔΑ και πρόβλεψη συγκεκριμένου μέσου ένδικης προστασίας σε περίπτωση παράβασης — μη παραδεκτό αποδεικτικών στοιχείων (επιλογή 3α)·
 - θέσπιση εξαιρέσεων από το δικαίωμα μη συνεργασίας σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ (επιλογή 3α)·
 - απαγόρευση εξαγωγής επιβαρυντικών συμπερασμάτων από την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων (επιλογή 3β)·
- (28) Δικαίωμα παράστασης στη δίκη — επιλογή 3α), συμπεριλαμβανομένου συγκεκριμένου μέσου ένδικης προστασίας (επανεκδίκαση).
- (29) Οριζόντια μέτρα: Η υλοποίηση θα υποστηρίζεται από οριζόντια μέτρα για **την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την κατάρτιση** (τμήματα της επιλογής 2).

Λόγω έλλειψης αξιόπιστων δεδομένων, τα αριθμητικά στοιχεία που παρατίθενται είναι ενδεικτικά. Κάθε κράτος μέλος θα επηρεαστεί, σε διαφορετικό βαθμό. Σύμφωνα με το πιθανότερο σενάριο, το κόστος της προτιμώμενης επιλογής θα είναι το εξής:

- δεν προκύπτει κόστος (πλην του κόστους για επιμόρφωση, αξιολόγηση και παρακολούθηση) όσον αφορά τις δύο πρώτες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας·
- απαγόρευση εξαγωγής συμπερασμάτων από την άσκηση του δικαιώματος σιωπής: 27 εκατ. ευρώ ετησίως σε 9 κράτη μέλη συνολικά·
- για το μη παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώνονται κατά παράβαση του δικαιώματος μη συνεργασίας, το κόστος εκτιμάται μεταξύ 7.500 και 75.000 ευρώ ετησίως για 12 κράτη μέλη συνολικά·
- για το δικαίωμα παράστασης στη δίκη, το εκτιμώμενο κόστος είναι 523.00 ευρώ ετησίως για 4 κράτη μέλη συνολικά·
- δεν περιλαμβάνεται ένα επιπλέον ποσό, που εκτιμάται σε 1,3 εκατ. ευρώ ετησίως, το οποίο προκύπτει από το σύστημα παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων που πρέπει να διαθέτουν τα κράτη μέλη.

Το συνολικό κόστος ανά κράτος μέλος έχει ως εξής (ελάχιστο/μέγιστο⁴): **AT** 305.164, **BE** 1.847.230 / 1.851.762, **BG** 126.521 / 126.985, **HR** 127.099 / 128.386, **CY** 266.173 / 267.655, **CZ** 158.698, **EE** 56.703 / 56.983, **FI** 640.664, **FR** 8.783.153, **DE** 6.630.288, **EL** 190.790, **HU** 231.851, **IE** 590.601 / 592.155, **IT** 480.388, **LV** 281.997, **LT** 93.657 / 94.047, **LX** 207.765 / 208.203, **MT** 82.850, **NL** 6.590.604 / 6.599.749, **PL** 373.953 / 382.782, **PT** 226.718, **RO** 144.338, **SK** 961.808, **SI** 133.248, **ES** 643.779 / 668.089, **SE** 1.589.620 / 1.591.443, **UK** 9.664.550 / 9.678.626.

⁴ Η διάκριση μεταξύ μέγιστου και ελάχιστου κόστους δεν αφορά όλα τα κράτη μέλη διότι ορισμένα δεν επηρεάζονται από κάποια μέτρα εφόσον τα έχουν ήδη θεσπίσει.

7. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η προτιμώμενη επιλογή θα δημιουργήσει συγκριτικά περιορισμένο αριθμό υποχρεώσεων για τα κράτη μέλη (οι οποίες, σε κάποιο βαθμό, αντανakλούν υφιστάμενες υποχρεώσεις δυνάμει ΕΣΔΑ, συντάγματος ή νόμων σε πολλά κράτη μέλη). αναμένεται ότι μία προθεσμία δεκαοκτώ μηνών θα επαρκεί για την πραγματοποίηση των αναγκαίων αλλαγών στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές.

Η οδηγία θα προβλέπει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή των νομοθετικών ή μη νομοθετικών μέτρων. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενθαρρύνονται να συλλέγουν δεδομένα που θα υποβοηθήσουν τη διαδικασία αυτή, δεδομένου ότι επί του παρόντος υπάρχει έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων.

Η Επιτροπή προέβλεψε τη διεξαγωγή εμπειρικής μελέτης με έμφαση στη συλλογή δεδομένων σε 3-5 χρόνια από την εφαρμογή της πρότασης⁵, ώστε να διαμορφώσει μια εμπεριστατωμένη εικόνα, από ποσοτική και ποιοτική σκοπιά, σχετικά με την αποτελεσματικότητά της. Όλα τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα επιτρέψουν στην Επιτροπή να αξιολογήσει την πραγματική συμμόρφωση των κρατών μελών πιο αξιόπιστα σε σχέση με το παρελθόν και τα μέσα που είχε τότε στη διάθεσή της.

⁵ EE C 291 της 4.12.2009, σ. 1.